

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет економічних наук
Кафедра економічної теорії

Кваліфікаційна робота

освітній ступінь – бакалавр

на тему: **ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНИ:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ
ПІСЛЯ ВІЙНИ»**

Виконала: студентка 4-го року навчання,
Спеціальність: 051 «Економіка»
Починкова Дар'я Денисівна

Керівник Підопригора Л.А.,
кандидат економічних наук, доцент

Рецензент Лось В.О.
(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____

Секретар ЕК _____
«____» _____ 20____ р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ.....	6
1.1.Економічна сутність інвестиційної привабливості країни та чинники, що формують її в міжнародному середовищі	6
1.2.Методологічні підходи до оцінювання інвестиційного клімату в умовах глобальних трансформацій	10
1.3.Роль іноземних інвестицій у забезпеченні економічної стійкості та розвитку держав	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	21
2.1. Динаміка та структура інвестиційних потоків в Україну в період 2019-2025 рр.	21
2.2.Оцінка ключових бар'єрів та ризиків для іноземних інвесторів (безпекові, інституційні та інфраструктурні аспекти).	24
2.3. Державна політика стимулювання інвестиційної діяльності та роль цифрових інструментів (на прикладі платформ «Дія.Бізнес» та Advantage Ukraine).....	28
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ ДЛЯ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	32
3.1 Модернізація державного сектору та інституційні реформи як запорука фінансової стійкості України	32
3.2. Пріоритетні напрями капіталу: інновації, людський капітал та “зелене” відновлення	35
3.3. Розробка рекомендацій щодо вдосконалення механізмів страхування воєнних ризиків для залучення міжнародних інвесторів.....	42
ВИСНОВКИ.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	49
ДОДАТКИ	53

ВСТУП

Актуальність теми.

Проблематика формування інвестиційної привабливості в країні є гостро актуальною в умовах політичної нестабільності та воєнних дій, які суттєво впливають на економічний розвиток України, стан бізнес-середовища та перспективи відновлення. Повномасштабна війна спричинила значні руйнування інфраструктури, порушення логістичних зв'язків, зниження ділової активності, відтік людського капіталу за кордон, зростання фінансових і безпекових ризиків, а також посилення невизначеності щодо подальшого розвитку економіки та національної безпеки.

Водночас Україна має значний потенціал для залучення капіталу до окремих секторів економіки, зокрема аграрного сектору, ІТ-сектору, енергетичного сектору тощо. Однак для підвищення інвестиційної привабливості Україна має створити сприятливі умови для ведення бізнесу, забезпечити прозорість державного управління, посилити захист прав інвесторів, удосконалити судову систему та знизити рівень корупційних ризиків.

Зокрема, залучення інвестицій під час війни може стати значним поштовхом для майбутнього повоєнного відновлення, підвищення конкурентоспроможності національної економіки та формування позитивного іміджу України на міжнародному рівні.

В своїх працях зосереджують увагу на інвестиційній привабливості такі вчені: Г. Рзаєв, В. Вакулова, Є.М. Рудніченко, І.В. Нападовська, В. Гунько, Н. Савіна.

Об'єктом дослідження є інвестиційна привабливість країни як комплексна характеристика, що відображає доцільність, вигідність та безпечність вкладення капіталу в її економіку.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів оцінювання і підвищення інвестиційної привабливості України, механізми державного регулювання інвестиційної діяльності та

стратегічні напрями стимулювання інвестицій для повоєнного відновлення національної економіки.

Метою роботи є комплексне теоретичне обґрунтування та аналіз сучасного стану інвестиційної привабливості України, виявлення ключових бар'єрів для інвестування в умовах воєнного стану, а також розробка стратегічних рекомендацій щодо формування сприятливого інвестиційного клімату для забезпечення ефективного повоєнного відновлення та зміцнення економічної стійкості держави.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- дослідити теоретичні основи та сутність поняття інвестиційної привабливості держави;
- проаналізувати основні фактори, що впливають на інвестиційний клімат України;
- оцінити сучасний стан інвестиційної діяльності в Україні;
- визначити ключові загрози та можливості для підвищення інвестиційної привабливості України в умовах воєнного стану;
- розробити практичні рекомендації щодо підвищення інвестиційної привабливості України та стимулювання інвестиційної активності.

Методи дослідження. В кваліфікаційній роботі було використано загальноприйняті методи наукового дослідження, що допомагають комплексно проаналізувати інвестиційну привабливість України та механізми залучення іноземних інвестицій. Зокрема, використано методи аналізу та синтезу - для узагальнення теоретичних трактувань для визначення сутності інвестиційної привабливості; рейтинговий та статистичний метод - для оцінювання інвестиційного клімату, аналізу динаміки та структури прямих іноземних інвестицій; порівняльний аналіз - для порівняння ключових показників інвестиційної діяльності та визначення тенденцій розвитку інвестиційного середовища України.

Крім того, у роботі застосовано SWOT та PESTLE аналіз для

систематизування даних про фактори впливу на інвестиційну привабливість та визначення основних переваг та недоліків, а також ризиків і перспектив залучення міжнародних інвестицій.

Наукова новизна одержаних результатів. У роботі узагальнено теоретичні підходи до трактування сутності інвестиційної привабливості країни та обґрунтовано підхід до визначення основних факторів впливу на формування інвестиційного клімату України. Удосконалено підхід до комплексного оцінювання інвестиційної привабливості шляхом поєднання статистичного, рейтингового, SWOT- і PESTLE-аналізу залучення міжнародних інвестицій. На основі дослідження визначено подальші перспективні напрями розвитку та окреслені практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів державного регулювання інвестиційної діяльності, страхування воєнних ризиків та формування сприятливого інвестиційного середовища України.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання сформованих висновків під час формування стратегій залучення інвестицій в Україну та вдосконаленні наявної інвестиційної політики. Запропоновані методичні підходи до аналізу інвестиційної діяльності можуть бути використаними інвесторами, що мають зацікавленість у виборі перспективних напрямів для вкладення капіталу

Апробація результатів дослідження. Основні положення дослідження були представлені на науково-практичній конференції “Актуальні соціально-економічні проблеми в умовах невизначеності” (2026 р.).

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел, що містить 45 найменувань та додатків. Загальний обсяг роботи становить 57 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ

1.1. Економічна сутність інвестиційної привабливості країни та чинники, що формують її в міжнародному середовищі

В умовах сучасної глобалізації світу інвестиційна привабливість країни є однією з ключових характеристик економічного розвитку держави, що визначає її здатність залучати внутрішні та зовнішні інвестиційні ресурси. Тому в умовах посилення конкуренції за капітал між країнами питання формування сприятливого інвестиційного клімату набуває особливої актуальності.

Для сучасного стану України та її повоєнного відновлення залучення нових інвестицій є стратегічно важливими, адже вони є одним із основних джерел фінансування відбудови інфраструктури, розвитку виробництва, підтримки економічної стабільності та інтеграції держави у міжнародний економічний простір.

Основним нормативно-правовим актом для врегулювання інвестиційної діяльності є Закон України «Про інвестиційну діяльність», відповідно до якого наводяться основні трактування понять про інвестиції та інвестиційну діяльність, а також окреслюється об'єкти та суб'єкти інвестування. До того ж закон містить інформацію про державне врегулювання та гарантії безпеки для суб'єктів інвестиційної діяльності.

Згідно зі статтями 1 та 2 Закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестиційна діяльність це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб та держави щодо реалізації інвестицій. У свою чергу метою такої діяльності є створення доходу (прибутку) та/або досягнення соціального та екологічного ефекту. Це підкреслює важливість досягнення не лише індивідуальних вигод, а й створення соціальних зрушень та позитивних змін у суспільстві за використанням інвестиційних процесів [22].

Проте трактування такого поняття , як “інвестиційна привабливість” відсутнє у чинному законодавстві України та розглядається лише в науковій літературі. Цей феномен можна пояснити тим, що інвестиційна привабливість є комплексним поняттям, що формується під впливом різноманітних факторів. Саме тому трактування варіюється в залежності від об’єкта дослідження, глибини аналізу та підходів до оцінювання. Таким чином інвестиційну привабливість слід розглядати, як комплексну характеристику підприємства, галузі чи держави, що відображає сприятливість умов для інвесторів та здатність до залучення нових інвестиційних ресурсів (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Наукові трактування поняття “інвестиційна привабливість”

	Автор	Визначення поняття “інвестиційна привабливість”
1.	Г. Рзаєв, В. Вакулова	“...інвестиційна привабливість у цілому представляє собою сукупність політичних, правових, економічних і соціальних умов (факторів, елементів), що забезпечують і сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних і зарубіжних інвесторів і відповідно визначають ступінь ризику інвестицій. “
2.	Рудніченко Є.М.	“Інвестиційна привабливість – сукупність об’єктивних ознак, властивостей, засобів, що зумовлюють потенційний платоспроможний попит на інвестиції”
3.	Нападовська І.В.	“Інвестиційна привабливість - це сукупність потенційних варіантів вкладання коштів з ціллю отримання

		економічних вигід у майбутньому як наслідок результатів минулої господарської діяльності потенційного об'єкта інвестування, що суб'єктивно оцінюється інвестором.»
4.	Гулько В.	«Під інвестиційною привабливістю підприємств та економіки країни в цілому слід розуміти здатність країни та суб'єктів господарювання приймати капітал у певних масштабах і формах, ефективно освоювати його, а також гарантувати повернення інвестованого капіталу, з достатнім рівнем прибутку за припустимого рівня ризику.»
5.	Савіна Н.	«Інвестиційна привабливість є інтегральною характеристикою з позицій ефективності функціонування як галузей економіки і видів діяльності, так і регіонів та окремих реальних проектів.»

Джерело: розроблено автором на основі [1], [13],[18], [24], [29]

Узагальнюючи розглянуті наукові підходи до трактування поняття “інвестиційна привабливість” впливає, що значимою ознакою інвестиційної привабливості є формування під впливом сукупності різноманітних факторів, зокрема економічних, політичних, правових, соціальних та інших. Багато науковців акцентують увагу на різних аспектах задоволення потреб інвесторів завдяки інвестиційній привабливості країни, наприклад, за допомогою прибутковості капіталовкладень, мінімізації можливих ризиків, надання довгострокових гарантій захисту капіталу та створення сприятливих умов для побільшого ведення бізнесу.

Водночас визначення інвестиційної привабливості охоплює значну кількість чинників в середині країни, які характеризують економічний потенціал держави, соціальну стабільність, якість державного управління та ресурсних потенціал. Зокрема на тлі розширення інвестиційної діяльності за межі країни варто враховувати також зовнішні чинники, як геополітичні чи глобалізаційні процеси. Наразі це є гостро актуальним для України на тлі воєнних дій та підвищення безпекових ризиків для інвесторів.

Таким чином, для аналізу доцільно систематизувати основні фактори впливу на інвестиційну привабливість країни, поділивши їх на окремі групи відповідно до їх впливу на залучення інвестиційних ресурсів, та визначити особливості формування інвестиційної привабливості України (табл 1.2.)

Таблиця 1.2.

Класифікація факторів, що формують інвестиційну привабливість країни

Фактори	Пояснення
Внутрішні	
Економічні	Рівень інфляції, курс національної валюти, рівень ВВП тощо
Інституційно-правові	Надійність нормативно-правового забезпечення, ефективність судової системи, безпека прав власності, свобода підприємницької діяльності, корупційні ризики тощо
Соціальні	Демографічний рівень, рівень освіти, кваліфікація робочої сили тощо
Політичні	Політична стабільність, рівень довіри до органів влади, ефективність державного управління, прозорість та

	передбачуваність прийняття рішень тощо
Природно-ресурсні	Забезпеченість природними ресурсами (корисні копалини, водні, земельні, енергетичні ресурси), рівень освоєння та використання земель тощо
Інфраструктурні	Рівень розвитку транспортної, логістичної, енергетичної та цифрової інфраструктури, якість дорожнього сполучення тощо
Зовнішні	
Геополітичні	Геополітичні ризики (війни, санкції), вплив зовнішньополітичної ситуації, міжнародний імідж країни тощо
Глобалізаційні	Участь у міжнародних організаціях чи союзах, інтеграція у світові ланцюги доданої вартості, розвиток міжнародного співробітництва тощо

Джерело: створено автором на основі [28]

Підсумовуючи, інвестиційна привабливість країн визначається низкою факторів, що впливають на кінцеве рішення інвестора щодо залучення капіталу. Формування інвестиційної привабливості в Україні вимагає адаптації до несприятливих змін зовнішнього та внутрішнього середовища, зокрема воєнних ризиків, економічної нестабільності та посилення глобальної конкуренції за інвестиційні ресурси.

1.2.Методологічні підходи до оцінювання інвестиційного клімату в умовах глобальних трансформацій

Один із основних аспектів налагодження позитивного розвитку інвестиційної привабливості полягає у визначенні ефективних методів її

оцінювання. Лише комплексне оцінювання дозволяє інвесторами оцінити потенційні ризики, виявити основні проблеми, або напротивагу цьому окреслити привабливі напрями для вкладення капіталу.

Оскільки використання єдиного методичного підходу не здатне повною мірою врахувати всі фактори, тож для оцінки інвестиційної привабливості використовують різноманітні методологічні підходи:

1. Рейтинговий підхід, що бере за основу різноманітні міжнародні індекси та рейтинги. Цей підхід є легким у використанні та для інтерпретації, оскільки методика обчислювання даних є узагальненою для всіх країн чи регіонів, що виключає можливість суб'єктивного судження експертів. Водночас виникає недолік у недостатньому врахуванні специфіки економічного розвитку чи інших вагомих факторів на розвиток держав.

Для рейтингового аналізу доцільно поділити індекси, що зазначені в додатку А, відповідно до факторів, які впливають на інвестиційну привабливість України:

✓ Економічні фактори

Одним із ключових індексів оцінювання інвестиційної привабливості України є Індекс інвестиційної привабливості, що розрахований Європейською Бізнес Асоціацією (European Business Association). Індекс розраховується як середнє арифметичне оцінок п'яти ключових аспектів інвестиційного клімату (економічна ситуація, законодавче середовище, судова система, інфраструктура, загальні бізнес-умови).

Упродовж 2021-2025 років він демонстрував нестабільну, але поступово стабілізуючу динаміку. У 2020 році показник становив близько 2,40 бала, причинено впливом пандемії COVID-19, у 2021 році зріс до приблизно 2,73 бала. У 2022 році відбулося різке падіння: у першій половині року індекс знизився до близько 2,17 бала, а наприкінці року частково відновився до 2,48 бала, що було пов'язано з військовими діями. У 2023 році показник становив близько 2,44 бала, у 2024 - 2,49 бала, а у 2025 році досяг 2,70 бала, що є найвищим значенням з початку повномасштабної війни [4]. Тож можна

зазначити, що відбувається адаптація до ризиків, спричинених війною.

Індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom), розроблений The Wall Street Journal та The Heritage Foundation щорічно з 1995 року, є важливим показником для оцінювання рівня економічної свободи в різних країнах світу. Він базується на обчисленні десятків параметрів, як рівень захисту прав власності, робота уряду, ефективність судової системи, податкове навантаження, державні витрати, свобода підприємницької діяльності, свобода ринків, інвестиційна та фінансова свобода, а також свобода праці. Показники змінюються від 0 до 100, де 100 є найвищим показником економічної свободи в країні.

Оцінювання економічної свободи України наразі тимчасово призупинено через вторгнення Російської Федерації з 24 лютого 2022 року. Тож за останніми результатами 2022 року, Україна отримала 54.1 бал, що характеризує економіку як «пригнічену». Такий результат свідчить про наявні проблеми в економічній та інституційно-правовій системах зокрема.[43]

✓ Інституційно-правові фактори

Для прийняття інвестиційних рішень важливими є не лише рівень економічного розвитку країни, а й умови функціонування бізнесу в країні. Через це особливого значення набувають інституційно-правові фактори, що формують гарантії безпеки для інвесторів. Оцінка таких ризиків здійснюється за допомогою таких індексів, як Індекс сприйняття корупції та Індекс верховенства права.

Індекс сприйняття корупції (Corruption Perception Index) публікується організацією Transparency International та використовується для оцінки рівня корупції у державному секторі. Індекс базується на експертних оцінках та міжнародних дослідженнях. Значення варіюються від 0, що означає високий рівень корупції, до 100 - практично відсутня корупція.

Корупція є одним із ключових факторів, що негативно впливають на інвестиційний клімат країни, оскільки вона підвищує витрати ведення бізнесу, знижує прозорість економічного середовища та створює додаткові ризики для інвесторів. Тож скорочення можливих інвестицій відбувається через створену корупцією недовіру та непрозорість.

У період за 2021-2025 роки можна спостерігати пікові значення у 2023 та 2025 роках, а саме 36 балів. У 2023 році суттєве зростання на 3 бали було одним найкращих результатів з поміж інших країн учасників та Україна посіла 104 місце поміж 180 країн. Це було спричинене цифровізацією державних послуг, а зокрема державних закупівель через систему Prozorro, що сприяє прозорості проведення державних тендерів. Також на результат вплинув процес ухвалення Державної антикорупційної програми (ДАП) та на основі прийнятої Антикорупційної системи. Це мало вплив на функціонування антикорупційних органів, посилення контролю над державними установами та вдосконалення механізмів для запобігання корупційним схемам.[6]

У 2025 році відбулось незначне збільшення у порівнянні з попереднім 2024 роком на 1 бал та Україна посіла 104 місце з-поміж 182 країн. Ця тенденція відбулась завдяки українському суспільству, яке вплинуло на ефективність антикорупційної системи. А саме у 2025 році завдяки масованим мирним протестам громадянського суспільства щодо захисту антикорупційних органів, незалежність Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) та Вищого антикорупційного суду (ВАКС) була збережена.

Наступним є Індекс верховенства права (Rule of Law Index) - показник для оцінки верховенства права та ефективності судової системи держави, який створюється міжнародною організацією World Justice Project. Він формується на основі таких факторів, як відсутність корупції, відкритість уряду, нормативно-правове забезпечення, захист основних прав людини, безпека, цивільне та кримінальне правосуддя. Індекс коливається від 0 до 1, де вищі значення означають кращий рівень дотримання верховенства права.

За цим показником спостерігається падіння з 2022 року, що пов'язано з негативним впливом війни на функціонування державних інституцій та судової системи України. Воєнний стан вплинув на обмеження доступу частини населення до правосуддя, ускладнення роботи судів та посилення навантаження

на судові органи загалом. Низькі значення індексу підвищують юридичні ризики для інвесторів і посилюють непередбачуваність ведення бізнесу.

✓ Соціальні фактори

Вагомими соціальними факторами є рівень розвитку людського капіталу, рівень освіти, наявність кваліфікованої робочої сили, розвинута соціальна інфраструктура та інші чинники. Саме ці аспекти значною мірою впливають на продуктивність праці, інноваційний потенціал держави та можливість суспільства адаптуватися до нових викликів. Таким чином інвестори можуть бути зацікавлені в залученні інвестицій через наявність ефективності забезпеченою людським капіталом, що сприятиме не лише виконанню роботи, а й запровадженні інновацій та розвитку підприємств.

Оцінювання цих факторів можна здійснити завдяки Human Development Index (HDI), що публікується United Nations development Programme. Цей показник обчислюється на основі таких даних: очікувана тривалість життя, рівень освіти населення та валовий національний дохід. З цього показника можна отримати також дані про рівень освіченості населення (Education Index). У період з 2021-2024 року ці показники підтримують зростаючу тенденцію. [39]

Крім того, варто розглянути показник Global Talent Competitiveness Index, розроблений міжнародною бізнес-школою INSEAD разом з іншими організаціями та дослідницькими центрами. Він визначає здатність країни залучати, утримувати та розвивати людський капітал. За цим показником спостерігається поступове зростання з 2021 року.

✓ Політичні (та геополітичні) фактори

Ще одним фактором, що має вплив на потенціал інвестиційного клімату в Україні, є політичний устрій в країні та геополітична ситуація ззовні. Політична нестабільність, зміна уряду чи непередбачувані політичні рішення ускладнюють планування та подальшу реалізацію різноманітних інвестиційних проєктів, особливо довготривалих.

Для кількісної оцінки впливу цих факторів доцільно використовувати міжнародні індекси, зокрема Democracy Index, Political Stability Index та Fragile

States Index, які дозволяють оцінити рівень демократичного розвитку, політичної стабільності та стійкості держави.

Індекс демократії (Democracy Index), який розробляється Economist Intelligence Unit для вимірювання стану демократії у 167 країнах і територіях світу. Індекс базується на таких критеріях, як виборчий процес, функціонування уряду, політична участь та громадянські свободи.

Цей показник демонструє поступове зниження з 5.57 у 2021 році до 4.9 у 2024 році. Ця тенденція може бути зумовлена обмеженням певних демократичних процесів під час військового стану, як проведення вільних виборів чи вільна діяльність медіа. [32]

Індекс політичної стабільності розроблений Світовим банком, що входить до системи Worldwide Governance Indicators. Він оцінює ймовірність безладної передачі влади, збройного конфлікту, насильницьких демонстрацій, соціальних заворушень, міжнародної напруженості, тероризму, а також етнічних, релігійних чи регіональних конфліктів. Значення цього показника може змінюватись від -2,5 (слабка стабільність) до +2,5 (висока стабільність).

За цим показником спостерігається різке падіння у 2022 році, але з 2022-2024 роки індекс покращується. Для інвесторів це може сигналізувати про можливість довгострокових чи короткострокових інвестицій в залежності від стабільності та рівня ризикованості ведення бізнесу. [41]

Індекс крихкості держав (Fragile States Index), що публікується організацією Fund for Peace, визначає рівень вразливості держав за 12 соціальними, економічними та політичними показниками. Значення індексу коливається від 0 до 120 балів, де вищі значення свідчать про більшу нестабільність держави.

У 2023 році Україна мала найвищий показник - 95.9, що свідчить про економічні загрози, міграцію населення, руйнування інфраструктури та інші загрози спричинені війною. Проте у 2024 році ситуація покращилась завдяки фінансовій підтримці з боку країн-партнерів та поступовою адаптацією до змін. У контексті інвестиційної привабливості це може свідчити про наявність потенціалу економіки до відновлення політичної стабільності. [37]

Не менш важливим методом оцінки одного з факторів інвестиційної привабливості є Глобальний індекс миру (Global Peace Index), який створений міжнародною організацією Institute for Economics and Peace. Він застосовується для оцінки безпеки та миру в державі.

Відсутність позитивних змін в безпековій ситуації України та постійна загроза з боку Російської Федерації відображається погіршенням індексу.

2. Статистичний підхід ґрунтується на аналізі статистичних даних, що характеризують макроекономічний стан країни (ВВП, рівень інфляції, обсяг прямих іноземних інвестицій тощо). Перевагою цього методу є об'єктивна оцінка офіційних кількісних показників всередині країни за певний часовий проміжок. З іншого боку, статистичні показники переважно відображають динаміку внутрішніх змін, але не здатні повною мірою оцінити загальний стан інвестиційного клімату, оскільки не враховуються зовнішні чинники, як геополітична ситуація, вплив глобалізаційних процесів тощо.

Першочергово доцільно розглянути наступні макроекономічні показники, як валовий внутрішній продукт (ВВП), рівень інфляції та курс національної валюти.

Валовий внутрішній продукт є показником економічного розвитку країни і відображає сукупну вартість товарів і послуг за певний період. Цей показник виступає індикатором економічної активності, динаміки зростання та потенціалу ринку. Зростання ВВП свідчить про зростання доходів населення та збільшення споживчого попиту, що створює сприятливі умови для залучення інвестицій (табл.1.3.).

Таблиця 1.3.

Динаміка ВВП у період 2021-2025 роках

Роки	ВВП (у фактичних цінах)	ВВП (реальний)
2021	5 450 849 грн	+3,4%
2022	5 239 114 грн	-29,1%
2023	6 627 961 грн	+5,5%
2024	7 658 659 грн	+2,9%

2025	8 931 194 грн	+1,8%
------	---------------	-------

Джерело: розроблено автором на основі [4]

Згідно з аналізом даних у таблиці 1.3, динаміка ВВП відображає вплив геополітичної загрози, як повномасштабна війна, на національну економіку України. Для потенційних інвесторів номінальний ВВП у гривні не завжди є репрезентативним показником, особливо з урахуванням інфляційних процесів, тому важливо врахувати не лише номінальний ВВП у фактичних цінах, але й реальний ВВП. Це надасть можливість усунути викривлення спричинені девальвацією та інфляцією в Україні.

У 2021 році економіка України демонструвала позитивні зміни - реальний ВВП зріс на 3,4%, що було спричинено відновленням економічної активності після пандемії Covid-19. Проте у 2022 році внаслідок повномасштабного вторгнення відбулось стрімке погіршення макроекономічної ситуації. Скорочення реального ВВП на 29,1%, що є найсуттєвішим за весь проаналізований період, стало наслідком руйнування інфраструктури, втрати частини територій, зменшення обсягів ділової активності та інших негативних процесів. У період з 2023 до 2025 року є поступове економічне відновлення та адаптація до умов геополітичної нестабільності, тож показники зростають до рівня довоєнних показників.

Також рівень інфляції, варто враховувати під час аналізу інвестиційної привабливості, тому що він впливає на кінцеве рішення інвестора. Наприклад, висока інфляція може призвести до нестабільності цін, тому інвестори часто уникають країн з таким високим рівнем інфляційних процесів через ймовірний ризик зниження реальної вартості їхніх інвестицій і нестабільність доходів у майбутньому. Також інфляція впливає на купівельну спроможність населення, тому попит на товари чи послуги може знижуватись (табл.1.4.).

Таблиця 1.4.

Динаміка зміни інфляції за період 2021-2025 роки

Роки	Інфляція (%)
2021	10%

2022	26,6%
2023	5,1%
2024	12,0%
2025	8%

Джерело: розроблено автором на основі [15]

Ще одним визначним макроекономічним фактором курс національної валюти, що впливає на прямі іноземні інвестиції. Коливання валютного курсу впливають на прибутковість інвестицій. При стабільному курсі валют інвестиційний клімат є стабілізованим та привабливим, що означає впевненість у збереженні вартості вкладень інвесторів.

Отже, для оцінювання інвестиційного клімату України доцільно поєднувати міжнародні індекси та макроекономічні показники для того, щоб отримати загальне розуміння різноманітніших процесів, що впливають на формування інвестиційної привабливості. Проведений аналіз вказує на те, що формування відбувається під впливом внутрішніх та зовнішніх викликів. Тому ефективність державної політики, здатність економіки до адаптації та стабільність інституційного середовища залишаються ключовими умовами для покращення інвестиційного середовища під час повоєнного відновлення.

1.3.Роль іноземних інвестицій у забезпеченні економічної стійкості та розвитку держав

Особливого значення для забезпечення економічної стабільності та розвитку мають прямі іноземні інвестиції (ПІІ), оскільки вони забезпечують не лише приплив капіталовкладень, але й обмін управлінським досвідом та інноваційними здобутками. Крім того, ПІІ сприяють модернізації виробництва, підвищенню продуктивності праці, створенню нових робочих місць і розвитку конкурентного середовища, що в результаті позитивно впливає на рівень економічного зростання та інтеграцію держави у світову економіку.

Регулювання іноземного інвестування в Україні має комплексний характер та здійснюється завдяки українським нормативно-правовим актам, а

також міжнародним договорам.

Відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування». Його основною метою є стимулювання залучення іноземного капіталу в економіку України та створення сприятливих умов для діяльності іноземних інвесторів [20].

Крім того, закон гарантує захист іноземних інвестицій від націоналізації та незаконного втручання державних органів. Це є важливим фактором формування позитивного інвестиційного клімату та підвищення конкурентоспроможності України на міжнародному ринку капіталу.

З іншого боку, на міжнародному рівні правове регулювання здійснюється за допомогою певних нормативно-правових актів:

1. Вашингтонська конвенція 1985 року “Про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами” (ICSID Convention) [3]

Україна приєдналась до конвенції у 2000 році. На основі цього документу було засновано Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів при Міжнародному банку реконструкції та розвитку (МБРР). Його метою є розгляд та врегулювання інвестиційних спорів між державами та іноземними інвесторами.

2. Сеульська конвенція 1985 року про заснування Багатостороннього агентства з гарантій інвестицій (MIGA) [3]

У 1992 році Україна приєдналась до Сеульської конвенції про надання гарантій іноземним інвесторам та захист від некомерційних ризиків, зокрема військових конфліктів, політичної нестабільності та інших загроз. Цей документ гарантує інвесторам захист від порушення договору з боку приймаючої держави та сприяє страхуванню інвесторів. Для України цей документ наразі є гостро актуальний через можливі ризики, що пов’язані з російською агресією.

Крім низки міжнародних актів, Україна уклала понад 40 двосторонніх міжнародних угод про сприяння та взаємний захист інвестицій з такими

країнами, як Німеччина, Франція, Велика Британія, Польща та іншими країнами. Ці угоди сприятимуть двохстороннім гарантіям для інвесторів з обох країн, залучених до співпраці, захисті від націоналізації чи інших політичних ризиків та можливості вирішення спірних ситуацій.

Суттєвий вплив на інвестиційну привабливість має також Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, підписана у 2014 році. Угода передбачає гармонізацію українського законодавства з європейським, що в майбутньому сприятиме усуненню корупції, забезпеченню прозорих прав для ведення підприємницької діяльності і створення сприятливих умов для економічної співпраці.

Також Україна є членом Світової організації торгівлі (СОТ) з 2008 року, що зокрема передбачає дотримання Угоди TRIMs (Agreement on Trade-Related Investment Measures). Вона регулює прозорість умов міжнародного інвестування та сприяє розвитку конкурентного середовища.

Отже, необхідною передумовою для залучення іноземного капіталу є правове врегулювання, а також міжнародні гарантії захисту. У зв'язку з цим варто окреслити роль іноземного інвестування в забезпеченні економічного розвитку держави.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

2.1. Динаміка та структура інвестиційних потоків в Україну в період 2019-2025 рр.

Аналіз динаміки прямих іноземних інвестицій (ПІІ) за період 2019-2025 рр. допомагає визначити тенденції коливань, що відображаються у наведених даних за офіційною статистикою НБУ (табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну

Дата	Накопичені прямі інвестиції (млн дол. США)	Темпи приросту ПІІ (%)
31.12.2019	54 210,0	-
31.12.2020	52 091,0	-3,9%
31.12.2021	65 746,8	26,2%
31.12.2022	50 986,7	-22,4%
31.12.2023	54 261,0	6,4%
31.12.2024	55 440,1	2,2%
2025	58 987,0	6,4%

Джерело: складено автором за даними Національного банку України [7].

Згідно з даними, що наведені в таблиці 2.1, спостерігаються періоди приросту та спаду обсягів ПІІ. Дослідження цих змін відображають позитивні і негативні економічні та політичні фактори, що прямо чи опосередковано впливали на інвестиційну привабливість країни.

У 2020 році у зв'язку з глобальною пандемією COVID-19 відбувся спад ПІІ з 54 210 у 2019 році до 52 091 млн дол. США, що становило 3,9%. Це взаємопов'язано зі значним порушенням логістичних ланцюгів, зростанням рівня

економічної невизначеності та обмеженням міжнародної економічної діяльності. У результаті значна частина інвестиційних проєктів була тимчасово відкладена чи припинена, що позначилося на обсягах прямих іноземних інвестицій в економіку України.

Однак у 2021 році стався переломний момент та обсяг інвестицій суттєво збільшився на 26,2%, що стало найвищим показником за досліджуваний період. Такі зміни були зумовлені поступовим відновленням після пандемії та стабілізацією макроекономічної ситуації в Україні.

Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України спричинило значні безпекові ризики, руйнування інфраструктури та логістичних шляхів, загальну економічну нестабільність та еміграційні процеси серед населення. Тож відбулось значне скорочення ПІІ на 22,4%.

Водночас у період з 2023 по 2024 роки спостерігається поступовий приріст, на 6,4% та 2,2% відповідно, та стабілізація інвестиційної діяльності загалом. За попередніми оцінками у 2025 році накопичені прямі інвестиції становили 58 987,0 млн дол. США, що свідчить про приріст на 6,4%.

Тенденція вказує на повернення до повоєнних показників, що відбувається завдяки адаптації української економіки до умов воєнного стану, міжнародній підтримці зі сторони країн-партнерів, розвитку цифрової економіки та відновленню ефективності стратегічних секторів економіки.

Аналіз динаміки прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності свідчить про нерівномірний розподіл між галузями економіки України та значні коливання у період з 2021-2025 років (додаток Б). Найбільших змін зазнав промисловий сектор, сектор сільського господарства та сфера інформації і телекомунікацій, що було зумовлено впливом повномасштабної війни та поступовою адаптацією до нових умов функціонування.

Станом на 2021 рік основним напрямом економічної діяльності до якого було спрямовано найбільший обсяг ПІІ, залишалася промисловість - 4 039,5 млн дол. США. Значні обсяги інвестицій були залучені у сільське, лісове та рибне господарство - 1 127,8 млн дол. США. Це пояснюється експортним потенціалом обох галузей та попитом на українську продукцію. Водночас вагомі обсяги припадали на фінансову та страхову діяльність - 644,6 млн дол. США; а також на сферу оптової та роздрібної торгівлі - 656,7 млн дол.США.

Критичним моментом змін став 2022 рік, коли структура інвестиційних потоків суттєво змінилась. Найбільший спад відбувся у промисловій галузі (- 1 779,9 млн дол. США) і професійній, науковій та технічній діяльності (- 71,9%), що пов'язано з підвищенням інвестиційних ризиків, руйнуванням виробничих потужностей та втратою попиту на продукцію і послуги в умовах воєнного стану. Відтоку інвестицій зазнала і сільськогосподарська галузь, яка мала спад аж до 362,1 млн дол. США.

У період з 2023 до 2025 року спостерігалось коливання в різних галузях, що пов'язано з попитом на певну продукцію чи послуги, масовані обстріли, погіршення економічних умов та псотуповою адаптацією бізнесу до змін. Наприклад, у 2023 році відбулась активізація у сфері оптової та роздрібної торгівлі. Завдяки відновленню внутрішнього попиту та потребою населення у товарах першої необхідності, обсяг ПІІ у цій сфері зріс до 1 396,6 млн дол. США. Іншим вдалим прикладом позитивної динаміки є приріст у галузі інформації та телекомунікацій у 2025 році, коли обсяг інвестицій становив 487,8 млн дол. США. Це взаємопов'язано з конкурентоспроможністю ІТ-сектору та активізацією цифровізації бізнес-процесів та зростанням попиту на технологічні й телекомунікаційні послуги як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Найбільшими країнами інвесторами у 2024 році є Кіпр - 31,6%, Нідерланди - 20,9%, Велика Британія - 5,0%, Швейцарія - 4,3%, Німеччина - 4,1%, Австрія - 3,6%, Франція - 2,8%, Люксембург - 2,0% [27].

Серед країн-інвесторів до економіки України є держави, що переважно використовуються, як офшорні, або транзитні фінансові юрисдикції. Прикладами таких країн є Кіпр та Нідерланди. Структура таких фінансових надходжень може бути пояснена тим, що ці країни мають більш сприятливе податкове законодавство, низький рівень податків та розвинену фінансову систему.

Іншим поширеним явищем в динаміці прямих іноземних інвестицій є явище *round tripping* («кругове інвестування»), що передбачає направлення коштів закордон та повернення її назад у вигляді ПІІ. Основною ціллю таких операцій є оптимізація податкового навантаження на підприємство, зниження ризиків, пов'язаних з нестабільністю інституцій в певній країні, та спрощення доступу до міжнародних фінансових інструментів.

За даними Національного банку України, для здійснення таких операцій найчастіше використовувались країни, зокрема Кіпр, Нідерланди, Австрія та Швейцарія. Пікових значень ця діяльність сягла у 2010-2013 роках, проте після початку повномасштабного вторгнення у 2022 році масштаби *round tripping* суттєво скоротилися, що було пов'язано із загальним зниженням інвестиційної активності. [36]

Поширення *round tripping* свідчить про наявність структурних проблем інвестиційного середовища України, основними причинами яких є високий рівень корупції, недостатній рівень захисту прав власності, недовіра до судової системи тощо. З іншого боку, часткове повернення капітлау в Україну є наразі підтримкою національної економіки.

Отже, аналіз динаміки та структура інвестиційних потоків в Україну свідчить про систематичний вплив кризових явищ, як пандемія Covid-19 чи війна. Попри коливання ПІІ, наразі відбувається стабілізація економіки та міжнародна підтримка, що створюють передумови для відновлення інвестиційної привабливості та подальшого економічного розвитку держави.

2.2.Оцінка ключових бар'єрів та ризиків для іноземних інвесторів (безпекові, інституційні та інфраструктурні аспекти).

Оцінка ключових факторів та розуміння недоліків українського ринку, що стримують приплив іноземних інвестицій в Україну, є важливим кроком для створення інвестиційної привабливості у майбутньому. Таким чином для аналізу варто використати PESTEL-аналіз, що дозволяє комплексно оцінити різноманітні фактори, як політичні, економічні, соціальні, технологічні, правові та природничі (табл. 2.2.).

Таблиця 2.2.

PESTLE-аналіз ризиків для іноземних інвесторів

Компонент PESTLE	Фактори
Political	Воєнні дії, політична нестабільність, зміна державної політики, високий рівень геополітичної напруги тощо
Economic	Нестабільність економіки, валютні коливання, інфляційні процеси тощо
Social	Міграція трудових ресурсів закордон, зниження купівельної спроможності, безпекова криза тощо
Technological	Руйнування інфраструктури, недостатній рівень модернізації окремих галузей, кібератаки тощо
Legal	Корупційні ризики, недоліки судової системи та недовіра населення до неї тощо
Environmental	Забруднення території України мінами, окупація частини територій тощо

Джерело: власна розробка автора

По перше, політична група різноманітних загроз на сьогодні є одним з найвагоміших для інвесторів, що обирають Україну. Повномасштабна війна, що є основним компонентом цієї групи, створює не лише високий рівень безпекових загроз для економіки країни та її інвестиційної привабливості, а й негативно впливає на інші аспекти, як соціум, технологічний розвиток, нормативно-правові інституції, навколишнє середовище.

За даними спільної оцінки Світового банку, Європейської Комісії, Організації Об'єднаних Націй та Уряду України (RDNA4), у період з 2021 року по кінець 2024 року загальна сума збитків сягла 176 млрд дол. США. Найбільших втрат у 2024 році зазнали такі сектори: житло (57,6%), транспорт (36,7%), енергетика (20,5%), торгівля та промисловість (17,5%). [44]

По друге, вторгнення Росії в Україну спровокувало безпрецедентну соціальну кризу. Вона не лише створила нові виклики для різних груп людей в Україні, але й загострила вже існуючі проблеми, особливо для вразливих груп. Значна частина населення була змушена залишити свої домівки через активні бойові дії, руйнування житлової інфраструктури та загрозу для життя. У результаті чого новоствореним ризиком є міграційні процеси закордон та всередині країни. Згідно за даними RDNA4, станом на кінець 2024 року близько 6,8 млн українців перебувають за межами країни, а ще 4,6 млн осіб залишаються внутрішньо переміщеними.[44]

Задля забезпечення більш безпечних умов для здійснення підприємницької діяльності, компанії здійснюють релокацію потужностей та координують переміщення висококваліфікованих фахівців закордон чи в більш безпечні регіони України. Досвід у релокації працівників має компанія SoftServe, що є однією з найбільших українських ІТ-компаній. Компанія забезпечила перевезення понад 1700 працівників закордон до Польщі, Румунії, Болгарії, США, Великої Британії та інших країн. [45]

Наступним бар'єром є технологічний аспект, що включає, як і стан інфраструктурних секторів України, так і загальний рівень розвитку технологічного простору держав. Внаслідок постійних атак значних пошкоджень зазнали енергетична, транспортна та комунальна інфраструктура. Збитки енергетичного сектору оцінюються у понад 72 млрд дол. США, з яких 43,4 млрд дол. припадає безпосередньо на електроенергетичну систему. Близько 30 % залізничної інфраструктури перебуває у стані постійного ремонту через пошкодження, а понад 8,5 млн осіб потребують відновлення базових послуг водопостачання та інших комунальних послуг. [44]

Водночас технологічні ризики охоплюють не лише фізичне руйнування інфраструктури, але і загрози цифровому простору та стабільності роботи критичних інформаційних систем, як телекомунікаційні мережі, банківські сервіси, державні цифрові платформи тощо. Проілюструвати даний ризик можна завдяки прикладу технологічного руйнування, масштабної кібератаки, мобільної мережі Kyivstar у 2023 році, внаслідок якої користувачам даного мобільного оператора були тимчасово не доступні різноманітні послуги, як мобільний зв'язок та інтернет по всій території України. Порушення роботи одного з найбільших мобільних операторів демонструє значну вразливість цифрової системи до кібератак та кібервійн, тому подібні випадки негативно впливатимуть на інвесторів під час оцінювання рівня технологічної безпеки. [42]

Останнім фактором за PESTLE-аналізом ризиків є екологічні фактори. Станом на 2024 рік, унаслідок бойових дій площа замінованих територій становить понад 138 тис. км², а потреби у гуманітарному розмінуванні оцінюються майже у 30 млрд дол. США. Таким чином, забруднення чи пошкодження лісів та інших природних зон створило додаткові ризики для аграрного сектору та інших галузей економіки, що залежать від природничих ресурсів. [44]

Доцільним прикладом є аграрна компанія “Нібулон”, що зазнала значних втрат сільськогосподарських земель та аграрної інфраструктури під час війни в Україні. Частина сільськогосподарських земель компанії опинилася на тимчасово окупованими або замінованими, що унеможливило їх подальше використання для ведення аграрної діяльності. Також частина виробничих потужностей (елеваторів) була суттєво пошкоджена, або повністю знищена внаслідок бойових дій та підриву Каховської ГЕС у Херсонській області. Подібні екологічні проблеми, як забруднення землі, руйнування водних ресурсів та мінування територій, негативно впливають на ефективність аграрного виробництва та експортний потенціал держави.

Підсумовуючи, варто зазначити, що завдяки PESTLE-аналізу можна визначити ключові ризики, що стримують залучення інвестиційного капіталу в Україну. Найбільший вплив на усі аспекти даної моделі становить безпекова ситуація, пов’язана з повномасштабною війною в Україні. Таким чином це створює руйнування інфраструктури, масштабні міграційні процеси, екологічні проблеми, економічну нестабільність та безліч інших негативних процесів.

2.3. Державна політика стимулювання інвестиційної діяльності та роль цифрових інструментів (на прикладі платформ «Дія.Бізнес» та Advantage Ukraine).

Інвестиційна політика є важливою складовою економічної політики, що відіграє роль в інвестиційній привабливості та активізації інвестиційної діяльності в Україні. Вона передбачає комплекс економічних, інституційно-правових та адміністративних заходів, що спрямовуються на поліпшення інвестиційного клімату країни, чи певної галузі. Метою запровадження інвестиційної політики є формування сприятливих умов для реалізації проєктів, стимулювання інвестиційної привабливості, підвищення конкурентоспроможності економіки та забезпечення сталого економічного розвитку держави.

Цифровізація українського простору сприяє формуванню інвестиційної політики, що орієнтується на міжнародні стандарти та глобальні тенденції. Зокрема, створення таких платформ, як “Дія.Бізнес” та Advantage Ukraine, спираються на світові доктрини Європейського Союзу та США. Цими концепціями є цифровий суверенітет (digital sovereignty) та цифрова солідарність (digital solidarity), відповідно. Ці концепції спрямовані на забезпечення цифрової самодостатності, а також відкритості та міжнародній співпраці у сфері міжнародного розвитку та підтримки економічної стійкості.

Задля цього в умовах війни в Україні було створено різноманітні платформи такі, як, наприклад, “Дія.Бізнес” та Advantage Ukraine.

Дія.Бізнес - це національний проєкт ініційований та реалізований Міністерством цифрової трансформації у співпраці з Офісом розвитку підприємництва та експорту у 2021 році. Проєкт включає в себе онлайн та офлайн складові. [33]

Онлайн сервіси (портал Дія, мобільний застосунок Дія) забезпечують доступ користувачам до необхідної бізнес-інформації (бізнес-ідеї, кейси та історії успіху тощо), актуальних новин, аналітичних матеріалів, освітніх програм та консультацій. Через платформу також забезпечується доступ до програм фінансування, зокрема грантів на створення або розвиток власної справи, що є важливим інструментом стимулювання підприємницької активності та підтримки малого і середнього бізнесу. За статистикою Міністерства Цифрової трансформації, у 2025 році портал нараховував близько 1,6 мільйонів відвідувачів [33].

Іншим елементом проєкту є офлайн сервіси (мережа центрів Дія.Бізнес), що функціонують у багатьох регіонах України. Це фізичні простори діяльність яких спрямована на проведення консультацій, освітніх заходів, бізнес-тренінгів та підтримку розвитку підприємницьких ініціатив. Мережа центрів Дія.Бізнес охопила понад 47 тисяч відвідувачів за 2025 рік [33].

За результатами опитування Дія.Бізнес щодо діяльності бізнесу в Україні станом на березень 2025 році основними проблемами, що заважають відновлювати та розвивати бізнес є непрогнозованість розвитку ситуації в Україні та на внутрішньому ринку; відсутність достатньої кількості платоспроможних клієнтів; непередбачувані дії держави, що можуть погіршити стан бізнесу; відсутня достатня кількість кваліфікованих працівників та інші. Тобто серед основних проблем, окреслених респондентами, є переважно політичні та соціальні чинники [23].

Тому діяльність проєкту спрямована на підтримку малого та середнього бізнесу в Україні, стимулюванні економічної активності в умовах воєнного стану та підтримці міжнародної економічної співпраці - покращення експортних спроможностей. За підтримки платформи було укладено понад 229 експортних контрактів на суму більше 751 млн гривень, а також залучила понад 426 млн гривень грантового фінансування для підтримки бізнесу.

Іншим важливим цифровим інструментом є Advantage Ukraine. Це платформа, де зібрано понад 500 інвестиційних проєктів у 10 галузях економіки, розроблена компанією WPP у 2022 році за ініціативи Президента України для потенційних іноземних інвесторів. Платформа пропонує інвестиційні можливості у таких стратегічно важливих секторах економіки: оборонно-промисловий, металургія та металообробка, агропромисловий сектор, енергетика, логістика та інфраструктура, фармацевтична індустрія, інноваційно-технологічна сфера та промислове виробництво. Загальний потенціал інвестиційних проєктів складає понад 400 млрд доларів. [30]

Завдяки діяльності платформи було отримано понад 370 запитів упродовж двох місяців після запуску. Основну зацікавленість в капіталовкладеннях виявили стратегічні портфельні інвестори із США, Великої Британії, Німеччини, Данії, Бельгії, Республіки Корея та інших країн. [30]

Однак актуальним питанням залишається гарантії безпеки інвестицій у воєнний та повоєнний період. Цей фактор найбільше знижує інвестиційну привабливість України та стримує приплив іноземних інвестицій. Можливими шляхами вирішення даної проблеми є залучення гарантій від міжнародних організацій, як Багатостороннє агентство з інвестиційних гарантій (MIGA), чи гарантії від держав-партнерів. Надання гарантій сприятиме підвищенню довіри з боку інвесторів. Також дозволить підвищити прозорість реалізації інвестиційних проєктів, мінімізувати корупційні ризики та забезпечити ефективний контроль за використанням фінансових ресурсів.

Отже, державна політика стимулювання інвестиційної діяльності в Україні поступово трансформується відповідно до сучасних глобальних тенденцій цифрового розвитку та міжнародної економічної співпраці. Використання цифрових платформ, таких як “Дія.Бізнес” та Advantage Ukraine, свідчить про прагнення держави створити більш прозоре, доступне та ефективне інвестиційне середовище, що відповідатиме міжнародним стандартам.

РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ ДЛЯ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

3.1 Модернізація державного сектору та інституційні реформи як запорука фінансової стійкості України

Державний сектор та інституційні реформи є основою фінансової стійкості України. Саме ефективність державного управління визначає здатність країни забезпечувати стабільність економіки, підтримувати сприятливий інвестиційний клімат, ефективно розподіляти бюджетні ресурси та реагувати на сучасні виклики. В умовах війни від діяльності державного сектору залежить рівень довіри населення, міжнародних партнерів та потенційних інвесторів.

Для систематизації факторів впливу на державний сектор варто використати SWOT-аналіз, що допомагає визначити недоліки та переваги, а також можливості та загрози в умовах війни (табл. 3.1.).

Таблиця 3.1

SWOT-аналіз державного сектору України

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
➤ Існуюча цифрова інфраструктура, що продовжує розвиватись (Advantage Ukraine, Дія.Бінес) ➤ Співпраця з країнами-партнерами (ЄС, США та інші) ➤ Наявність інституційної бази для проведення реформ ➤ Підвищення прозорості у державному секторі завдяки цифровізації (Prozzoro) та антикрупційній інфраструктурі (САП, НАБУ та інші)	➤ Корупційні ризики в державному секторі ➤ Залежність від міжнародної фінансової допомоги ➤ Відтік висококваліфікаційних працівників закордон ➤ Високий рівень бюрократизації ➤ Недостатня прозорість та ефективність використання державних коштів

<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
➤ Адаптація та проведення інституційних реформ для гармонізації з законодавством ЄС ➤ Розширення міжнародної економічної співпраці ➤ Подальший розвиток цифрових платформ та онлайн послуг для населення ➤ Залучення міжнародних інвестицій та грантів для модернізації інституційних реформ	➤ Недовіра населення до державних інституцій ➤ Зростання дефіциту державного бюджету ➤ Посилення безпекової нестабільності ➤ Недостатній рівень інвестицій для запровадження інституційних реформ

Джерело: власна розробка автора

Завдяки SWOT-аналізу можна зробити висновок, що державний сектор України, попри значні виклики воєнного часу, має потенціал для подальшої модернізації, проте необхідно визначити конкретні напрями проведення інституційних реформ, що сприятимуть підвищенню ефективності державного управління та фінансової стійкості держави. Серед вже наявних реформ є запровадження цифрових інструментів, антикорупційні реформи та гармонізація українського законодавства з необхідними нормами Європейського Союзу.

По перше, одним з аспектів є впровадження електронних інструментів в Україні, такими платформами є Advantage Ukraine, Дія.Бізнес та UkraineInvest. Вони спрощують взаємодію між державною, бізнесом та громадянами. Таким чином інвестори можуть легко отримувати всю необхідну інформацію та новини про умови ведення бізнесу, наявні інвестиційні пропозиції та державні програми підтримки. Також, додатковим цифровим інструментом, що забезпечує прозорість процедур державних закупівель, є платформа Prozorro. Використання цифрових механізмів допомагає контролювати діяльність державних органів та сприяє прозорості бізнес-середовища. Відкрита інформація про державні тендери надає

можливості для ширшого кола учасників та дозволяє підтримувати чесну конкуренціями між учасниками ринку. Завдяки цифровізації відбувається усунення бюрократичних процедур, підвищення ефективності надання державних послуг та мінімізація корупційних ризиків.

По друге, наступним напрямом забезпечення фінансової стійкості є зміцнення антикорупційної інфраструктури. Наразі корупція та недовіра до ефективності правового захисту негативно впливає та стримують приплив капіталу в країну. Важливу роль у боротьбі з корупцією відіграють такі антикорупційні органи, як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), тому захист їх незалежності є пріоритетним для забезпечення інвестиційної привабливості.

Щоб покращити цей аспект варто забезпечити незалежну та автономну діяльність цих органів, а також збільшити чисельність штату задля пришвидшення розслідування справ і підвищення ефективності боротьби з економічними злочинами. Крім того, діджиталізація може забезпечити публічність та прозорість судової системи, що забезпечить довіру громадськості до державних інституцій.

По третє, гармонізація законодавства з нормами ЄС задля отримання Україною статусу кандидата на вступ є частиною перебудови та модернізації державного сектору. Серед ключових переваг партнерства є залучення висококваліфікованих працівників з ЄС, що сприятимуть контролю за коректним внесенням змін до української законодавчої бази. Наступним аспектом є залучення додаткового фінансування, що особливо необхідне в умовах війни, для підвищення ефективності підготовки законопроектів. Адаптація дозволить створити більш стабільне та прогнозоване бізнес-середовище, що є важливим фактором для міжнародних інвесторів під час ухвалення рішень щодо вкладення капіталу.

У підсумку, модернізація державного сектору та проведення інституційних реформ є важливою передумовою забезпечення фінансової стійкості України. Варто виокремити активний розвиток цифрових сервісів, підтримку міжнародних

партнерів та поступове впровадження антикорупційних механізмів, що сприяють підвищенню прозорості державного сектору. Водночас суттєвими проблемами залишаються високий рівень бюрократизації, корупційні ризики, недостатня ефективність використання бюджетних коштів та залежність від міжнародної фінансової допомоги.

3.2. Пріоритетні напрями капіталу: інновації, людський капітал та “зелене” відновлення

Інвестиційний розвиток України має формуватися відповідно до пріоритетних напрямів залучення капіталу. Інвестиційні ресурси вартості прямої уваги не лише на відбудову, але й на розвиток інновацій, людського капіталу та реалізацію “зеленого” відновлення економіки. Саме ці напрями допоможуть сформувати довгострокову стійкість до нових викликів, підвищать конкурентноспроможність на міжнародному ринку та зміцнить імідж України.

Оскільки рівень інвестиційної привабливості формується нерівномірно відносно всієї території країни, а залежить від економічного потенціалу регіонів, рівня розвитку інфраструктури, безпекової ситуації, наявності природних ресурсів та багатьох інших факторів. В умовах військового стану існує гостра потреба у державній підтримці інвестиційної діяльності в певних регіонах чи галузях економіки.

Тож для залучення великих інвестиційних проєктів в Україні був запроваджений механізм, відомий як “інвестиційна няня”. Його функціонування забезпечується Законом України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів зі значними інвестиціями в Україні» за підтримки Офісу із залучення та підтримки інвестицій (UkraineInvest).

Одним із найбільш інвестиційно привабливих напрямків в Україні залишається аграрний сектор, що має значний потенціал завдяки сировинній базі, сприятливим кліматичним умовам та зручному географічному розташуванню для збуту товарів (наявність портів тощо). Попри втрату сільськогосподарських земель, руйнування інфраструктури, знищення посівів та міграцію робочої сили, аграрна промисловість має значущість не лише для продовольчої безпеки

України, а й є важливим експортером сільськогосподарської продукції по всьому світу. Найбільші збитки припали на втрату сільськогосподарської техніки, знищення (або викрадення) продукції та втрата частини територій. Також загрозою для агросектору є непридатність земель до обробки через замінування - це становить приблизно 1,9 млн гектарів. [9]

У свою чергу ці загрози вплинули не лише на внутрішній ринок України, а й вплинули на світову продовольчу безпеку. Ця тенденція пов'язана з тим, що Україна посідає 4 місце серед експортерів зерна та забезпечує 7,8% від всього світового експорту - 20,6 млн тон. Іншими важливими товарами для експорту є соняшникова олія (6,1 млн тон) та кукурудза (29,6 млн тон). Країнами, що є найбільшими імпортерами української продукції стали: Іспанія, Нідерланди, Туреччина, Польща та Єгипет. [9]

Також агропереробний сектор є однією з пріоритетних галузей для запровадження інновацій за державною стратегією цифрового розвитку інновацій до 2030 року. Цими інноваціями є застосування дронів для оприскування, датчики для визначення вологості, GPS-мониторинг, програми прогнозування (наприклад, наявності шкідників), системи дистанційного управління господарствами та інші технології.

Підсумовуючи, аграрний сектор України є інвестиційно привабливим завдяки значному ресурсному потенціалу, високій експортній орієнтованості та активному впровадженню інноваційних технологій. Важливе значення також має підготовка кваліфікованих спеціалістів у сфері цифрового сільського господарства, що забезпечуватимуть ефективне використання передових технологій, зокрема систем автоматизованого управління технікою, штучного інтелекту для аналізу, дронів для моніторингу та роботизованих систем обробки земель. Попри значні загрози та втрати, для відновлення цієї галузі та створення нових проєктів можливе залучення міжнародного капіталу, оскільки світовий ринок значною мірою залежить від експорту української сільськогосподарської продукції.

Водночас важливе місце в структурі сучасної економіки займає ІТ-індустрія, що характеризується високими темпами розвитку та значним рівнем інноваційності серед інших галузей економіки України. Наразі ця галузь є експортноорієнтованою, посівши 2 місце серед загальної структури експорту. Її частка у ВВП України на 2023 рік сягає 5%. [11]

Основними країнами імпортерами цих послуг є США, Мальта, Велика Британія, Кіпр та Ізраїль. Ключовими інвесторами в ІТ-сектор є України Нідерланди, США та Кіпр, інвестуючи 2009,2 млн дол. США, 535,1 млн дол. США та 195,6 млн дол. США, відповідно. [11]

Основною перевагою даного сектора залишається високий рівень людського капіталу. Таким чином наразі Ukrainian Tech Ecosystem (українська база даних) налічує близько 2300 зареєстрованих компаній. Приклади успішних української стартапів - це Grammarly, Preply, AJAX, Competers, GitLab. Цей сектор також забезпечений знаною кількістю високо кваліфікованих працівників. За 2023 рік було понад 30 тисяч випускників ІТ-спеціалістів. Загальна кількість працівників у цій галузі налічує близько 346,2 тисяч осіб. [11]

Приоритетними напрямками для розвитку наразі є Defence Tech - розвиток оборонних технологій, MedTech - технології для медичного спрямування, AgriTech - застосування аграрних технологій, BioTech - біотехнічні інновації, Green Tech - інновації у галузі “зеленої” енергетики та AUV - модернізація безпілотних технологій.

Отже, ІТ-сектор України є одним із найбільш перспективних напрямків для інвестування, оскільки поєднує високий рівень інноваційності, значний потенціал людського капіталу та стабільне зростання навіть в умовах економічних викликів. У таких умовах діяльності пріоритетом є інвестування в забезпечення молоді цифровою освітою, у підтримку STEM-спеціальностей, у програми перекваліфікації та стимулювання збереження висококваліфікованих кадрів в Україні.

Не менш важливим для економічного розвитку та забезпечення енергетичної безпеки держави є енергетичний сектор, який в умовах війни

потребує значних капіталовкладень для відновлення та модернізації. Наразі Україна є значним споживачем енергії, входячи до топ-30 країн у світі за споживанням, та ця галузь є основним джерелом, що забезпечує податкові надходження до бюджету. Таким чином у 2023 році 7,6% бюджету України було забезпечено енергетичною галуззю. Проте у 2022 році з початком повномасштабного вторгнення ця галузь зазнала значних втрат та потребувала радикальних змін – наприклад, перехід на альтернативні джерела електроенергії. Збитки були завдані переважно внаслідок російських атак по енергетичній інфраструктурі, оцінені в 56,6 млрд доларів США станом на літо 2024 року. [10]

Наразі в Україні використовуються два типи енергетики: традиційна та альтернативна. У структурі виробництва на 2023 рік майже половину становить атомна енергія, вугілля та газ – 28,5%, відновлювальні джерела електроенергії (ВДЕ - сонячна енергія, вітрова енергія, біоенергетика тощо) - 9,8%, гідроенергія - 11,8% та інше - 0,6%. [10]

Широкого розповсюдження набули такі технологічні інновації для використання відновлювальних джерел електроенергії (ВДЕ), як сонячні панелі, вітряні генератори, різноманітні енергетичні системи, які використовують різні види біомаси, біогаз із звалищ побутових відходів, геотермальні установки тощо.

Сонячна енергетика серед наявних в Україні ВДЕ має найбільший потенціал та зростає з найкращою динамічністю. Це спричинено тим, що вся територія України придатна для розміщення сонячних електростанцій (панелей), але найбільш оптимальним є південь країни. Таким чином станом на 2024 рік близько 75% виробництва “зеленої” енергії припадає на сонячні електростанції, без урахування великих гідроелектростанцій (ГЕС).

Вітрові електростанції потребують значних вітрових потужностей - швидкість вітру понад 7 м/с, тому потенційними місцями для розміщення є північно-східні регіони України. Проте більшість станцій вітрової генерації було знищено чи окуповано, оскільки лідерами за введеними в експлуатацію вітровими електростанціями (ВЕС) були Запорізька та Херсонська області. Наразі найбільшими станціями є Тилігульська ВЕС (500 МВт), розташована в

Миколаївській області, Дністровська вітроелектростанція (100,5 МВт) та Овід Вінд (32,67 МВт) - Одеська область, Орівська ВЕС (54,6 МВт) - Львівська область. Загалом наразі в Україні функціонує 34 вітрові електростанції (699 вітрових турбін). [10]

Оскільки аграрний сектор України є найбільшою частиною в економіці України, тому це створює сприятливі умови для розвитку біоенергетики завдяки наявності значної кількості сільськогосподарських відходів. Залишки від аграрної примословості є основним елементом для подальшого виробництва енергії з біомаси. Україна має потенціал у 34 млн тонн біомаси, що сприяти розвитку цієї галузі. [10]

Окремо варто розглянути потенціал гідроенергетичних ресурсів України. В Україні наразі діє 10 великих ГЕС компанії «Укргідроенерго», 3 гідроаккумуляційні електростанції (ГАЕС) та близько 50 невеликих гідроелектростанцій. Основні потужності розташовані на двох найбільших річках - Дністер та Дніпро. Подальший розвиток можливий завдяки інвестуванню в зруйновані або пошкоджені станції, а також можливе будівництво малих станцій у регіонах з малими річками, наприклад, карпатські річки.

У 2022 році з початком повномасштабного вторгнення ця енергетична галузь зазнала значних втрат та потребувала радикальних змін – наприклад, перехід на альтернативні джерела електроенергії та децентралізації генерації енергії. Збитки були завдані переважно внаслідок російських атак по енергетичній інфраструктурі, оцінені в 56,6 млрд доларів США станом на літо 2024 року. Згалом було пошкоджено приблизно 50% всієї критичної інфраструктури. [10]

Для підтримки енергетичної безпеки та сприяння відновленню енергетичних потужностей у 2023 році було створено Енергетичну стратегію України до 2050 року. Основними цілями цієї стратегії є модернізація енергетичної інфраструктури, розвиток альтернативних джерел енергії, інтеграція з ринками Європейського Союзу та підвищення ефективності використання наявних ресурсів. Задля реалізації цієї стратегії було створено Державний фонд декарбонізації та енергоефективної трансформації. Цей фонд сприятиме

фінансуванню проєктів, спрямованих на зменшення викидів та підвищення енергоефективності.

Як наслідок, задля забезпечення внутрішніх потреб України в постачанні електроенергії необхідно здійснити перехід до “зеленої” енергетики, що матиме позитивний вплив на довкілля та дозволить скоротити залежність від традиційного палива. Водночас розвиток відновлювальних джерел електроенергії є вагомим кроком до вступу в ЄС.

Окрему увагу варто приділити галузі охорони здоров’я, інвестиційна привабливість якої зумовлена значним внутрішнім попитом, активним реформуванням системи охорони здоров’я та високим потенціалом для розвитку інноваційних технологій. Наразі актуальним напрямком у галузі медичних послуг є протезування та реабілітації. Ця тенденція пов’язана з військовою агресією на території України, тому станом на 2023 році зросла потреба у протезування серед цивільного населення на 15%, у порівнянні серед військових - у п’ять разів. [38]

Загалом близько 200 тисяч людей потребують реабілітаційну/протезаційну допомогу щорічно. В Україні функціонує понад 80 підприємств, що займаються виробництвом протезів та ортопедичних виробів, однак галузь все ще потребує значних інвестицій у сучасне обладнання, локалізацію виробництва та підготовку кваліфікованих спеціалістів. [38]

Таким чином за стратегією цифрового розвитку інноваційної діяльності України до 2030 року важливими напрямками розвитку стали Biotech (біотехнічні інновації) та MedTech (інновації в медичному обладнанні).

Незважаючи на скорочення залежності від імпорту ліків, фармацевтична галузь і досі залежить від імпортованих товарів. У 2023 році було імпортовано товарів на 2142 млн дол. США, а імпортовано - 279 млн дол. США. З іншого боку, завдяки державній підтримці галузі споживання української продукції зростає, тоді як частка впала у 2018 році з 90% до 88% у 2023 році. [38]

Від 2017 року почались трансформаційні процеси: створення Національної служби здоров’я України (НСЗУ) та цифровізацію цієї галузі, впровадження електронної системи охорони здоров’я (ЕСОЗ) - eHealth. Завдяки цифровій

трансформації спростився доступ до медичних послуг, покращилась їх ефективність та підвищився рівень прозорості діяльності медичних закладів. Можливість підзвітності є перевагою, що що підвищує довіру з боку міжнародних інвесторів.

Як наслідок, попри втрати, спричинені війною, сектор охорони здоров'я є перспективним напрямом для інвестування у розвиток MedTech та Biotech інновацій, модернізацію медичного обладнання, створення реабілітаційних центрів і локалізацію виробництва протезів. Водночас важливим напрямом розвитку людського капіталу є підготовка фахівців у сфері реабілітації, протезування та цифрової медицини., враховуючи загрозу міграції населення, зокрема молоді, закордон. Наразі за оцінками Світового банку, потреби у відновленні медичної галузі становлять понад 19 млрд дол. США. [38]

Важливе значення для економіки країни також має інфраструктурний та логістичний сектор, який забезпечує функціонування внутрішніх і міжнародних транспортних зв'язків держави. Україна має вигідне географічне розташування зі значним транзитним потенціалом, знаходячись між Європою, Азією та Близьким Сходом.

В країні наявна розгалужена система автомобільних, водних та залізничних шляхів, а також авіаперевезення, які залишаються не доступними для цивільної авіації. Таким чином логістика є однією з ключових галузей економіки України та становила частку близько 4,5% ВВП країни у 2023 році. До того ж, Україна має одну з найбільших залізничних мереж у Європі - близько 19,8 тис. км колій, а також понад 169 тис. км автомобільних доріг державного та місцевого значення. [40]

Військова агресія спричинила фінансові втрати в необхідній логістичній інфраструктурі: прямі збитки в дорожній інфраструктурі - 26,7 млрд дол.США, залізничні шляхи - 4,3 млрд дол.США, порти - 0,85 млрд дол.США, авіаційний напрям - 2,04 млрд дол.США. Попри втрати у 2023 році транспортна галузь посіла 4 місце серед експортних галузей, сягнувши 3,79 млрд дол. США, які поділяються на вантажні (2,55), пасажирські (1,12) та інші (0,05). [40]

Узагальнюючи, перспективи розвитку дано галузі є значними, що пов'язано з масштабами країни та її географічним розташуванням, але наразі існує потреба у залученні капіталу для відновлення довоєнних потужностей. Водночас пріоритетним напрямом є не лише відновлення зруйнованої інфраструктури, а й її модернізація відповідно до стандартів Європейського Союзу, що дозволить забезпечити інноваційне логістичне сполучення з країнами-сусідами.

За оцінками Світового банку, потреби у відновленні перевищують 73 млрд дол. США лише для транспортного сектору. Тому перспективи інвестування існують, але головний недолік розвитку інфраструктурного та логістичного сектору є потреба у значних капіталовкладеннях.

Дослідивши тенденції розвитку секторальних можливостей України в попередньому розділі, ми змогли створити переваги та можливості залучення іноземних інвестицій, а також загрози відтоку інвестицій за допомогою SWOT-аналізу (додаток В).

Отже, попри значні втрати та ризики, спричинені повномасштабною війною, Україна зберігає значний потенціал для залучення іноземних інвестицій у стратегічно важливі галузі економіки. Найбільш перспективними напрямками залишаються аграрний сектор, ІТ-індустрія, енергетика, охорона здоров'я та логістика, оскільки вони поєднують значний ресурсний потенціал, високий рівень інноваційності та потребу у масштабному відновленні й модернізації.

3.3. Розробка рекомендацій щодо вдосконалення механізмів страхування воєнних ризиків для залучення міжнародних інвесторів

У сучасних умовах механізми страхування воєнних ризиків є не лише фінансовим інструментом захисту інвесторів, а й частиною державної інвестиційної політики для залучення міжнародних інвесторів. Наявність ефективної системи страхування надасть інвесторам можливість вільно та прогнозовано залучати кошти у будь-який інвестиційний проєкт на території України з більшим рівнем довіри до держави, як основного регулятора економічних взаємовідносин. Проте в Україні механізми страхового захисту поки

не відповідають повною мірою наявним масштабам потреб інвесторів, що планують залучати кошти в Україну.

Тому задля підвищення інвестиційної привабливості України варто розробити шляхи страхування воєнних ризиків, або вдосконалити наявні механізми, що стануть важливою частиною стратегії економічного зростання. Необхідно застосувати комплексні заходи, що охоплюватимуть такі аспекти, як нормативно-правові, економічні, інституційні та інноваційні аспекти державної політики:

1. Співпраця з міжнародними організаціями допоможе забезпечити інвесторам міжнародні гарантії, що знижуватимуть безпекові ризики та підвищуватимуть довіру до українського ринку. В Україна вже здійснюється низка кроків у напрямку формування такої системи за участі фінансових агентств, завдяки яким Україна має змогу отримати міжнародну підтримку та безпекової гарантії, прикладами є MIGA, DFC та IFC. Інвестори можуть отримати страхування від певного переліку страхових випадків: порушення урядом ключових аспектів контрактів, ризики валютних обмежень, військово-політичні загрози (руйнування інфраструктури тощо), збитки від експропріації. [25]

Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (MIGA), що входить до структури Групи Світового банку, надало гарантій страхування на суму 215 млн дол. США з початку війни. Відомим проєктом агентства стало виділення підтримки на утримання аеропорту “Бориспіль”, що склало 6,4 млн дол.США. [25]

Окрему роль відіграє Американська корпорація з фінансування міжнародного розвитку (DFC), що покриває збитки до 80%. Компанія виділила 50 млн дол.США на фонд перестрахування, 150 млн дол.США - на страхування для агрокомпаній, 152 млн дол.США - на страхування виробничих компаній та 5 млн дол.США на підтримку доступу українських студентів до вищої освіти. [25]

Водночас Міжнародна фінансова корпорація (IFC) реалізує в Україні пакет фінансування та гарантій для підтримки українського приватного сектору на суму 2 млрд дол.США. Зокрема, IFC бере участь у програмах розподілу ризиків із

українськими банками, що дозволяє розширити кредитування малого та середнього бізнесу. [25]

Можна дійти висновку, що розширення мережі співпраць з такими організаціями сприятиме зменшенню фінансових втрат інвесторів у разі настання воєнних або політичних ризиків, що особливо важливо в умовах нестабільної безпекової ситуації. Для вдосконалення варто розширити перелік міжнародних партнерів, збільшити можливі обсяги страхування та спростувати процедури отримання компенсацій.

2. Створення державної системи компенсації збитків є доцільним та важливим кроком для владнання взаємодовіри між інвесторами та державою. Функціонування такої форми підтримки також позитивно вплине на формування позитивного іміджу на міжнародній арені, що сигналізуватиме про готовність України про залучення значних інвестицій та підтримки інвесторів в умовах нестабільності.

На сьогодні в Україні вже функціонують окремі інструменти, наприклад, Експортно-кредитне агентство України (ЕКА), що отримало можливість страхувати інвестиції та експортні операції від воєнних і політичних ризиків. Станом на 2024 рік за допомогою цього механізму було застраховано інвестицій на суму 137,6 млн грн. Наразі ЕКА забезпечує страхування прямих інвестицій та інвестиційних кредитів із максимальною страховою сумою до 200 млн грн. Об'єктами страхування є підприємства переробної промисловості та інфраструктура експорту. [25]

Прикладом практичного застосування механізму стало страхування приватного підприємства “Віліс” від воєнних ризиків, загальна вартість якого становила 92 млн грн. Страхування передбачало реалізування нового виробничого обладнання (фасувальне обладнання, котел тощо) із захистом від наслідків війни, як пошкодження або знищення майна. [25]

Таким чином варто зазначити, що коло діяльності агентства поки є обмеженим та масштаби післявоєнного відновлення України потребують суттєвого розширення страхових можливостей, збільшення лімітів покриття та

залучення додаткових фінансових ресурсів. З метою вдосконалення необхідне розширення переліку галузей, що можуть отримувати страхування, підвищення максимальної страхової суми для великих інвестиційних проєктів та залучення міжнародних фінансових організацій до співфінансування.

3. Перспективним напрямом є створення спеціалізованого Державного агентства зі страхування та перестрахування воєнних ризиків, що передбачено проєктом Закону України №12372 «Про систему страхування воєнних ризиків».[25] Запропонована модель базується на трирівневій системі розподілу ризиків: на першому рівні страхування здійснюватимуть уповноважені страхові компанії, на другому рівні частину - державне агентство, на третьому рівні - міжнародні перестрахові компанії та іноземні фінансові установи.

Оскільки воєнні ризики є систематичними та є ризик погіршення воєнної динаміки на фронті, варто взяти до уваги, що функціонування такого агентства може стати додатковим навантаженням на державні фінанси. Саме тому більш доцільним є створення фонду покриття воєнних ризиків, який наповнюватиметься за рахунок державних внесків, міжнародної фінансової допомоги, грантів донорських організацій та страхових внесків учасників системи. Перевагою стане диверсифікація джерел фінансування та розподіл фінансового навантаження між державою, міжнародними партнерами та учасниками страхового ринку.

4.Активізація інвестиційної діяльності завдяки провідним галузям економіки є вдалим рішенням, завдяки якому інвестори будуть більш зацікавлені у вкладенні капіталу в українську економіку навіть в умовах підвищених ризиків. Високотехнологічні галузями є аграрний, ІТ-, енергетичний, логістичний та сектор охорони здоров'я. Ці галузі забезпечують найбільшу кількість робочих місць, формують значну частку ВВП та забезпечують надходження до державного бюджету, тому держава має зацікавленість у підтримці цих напрямів та створенні сприятливих умов для їх подальшого розвитку.

Рекомендаційним заходом є не лише підтримка галузей у вигляді додаткових державних дотацій та пільг, а саме розширення та пріорітизації страхування ризиків для стратегічно важливих секторів, які найбільше цікавлять

інвесторів. У підсумку залучені кошти допоможуть розширити програми страхування на ширше коло галузей економіки, які потребують захисту та фінансової підтримки від держави.

Підсумовуючи зазначені підходи щодо вдосконалення механізмів страхування воєнних ризиків в Україні під час війни, їх реалізація сприятиме формуванню стабільного та прогнозованого середовища для інвестування. Це дозволить суттєво зміцнити довіру інвесторів та забезпечити впевненість у довгостроковій стабільності економічного зростання України.

ВИСНОВКИ

Інвестиційна привабливість є важливою частиною економічного розвитку держави в контексті глобалізаційних процесів та інтеграції України в глобальну економіку. Висока інвестиційна привабливість виступає основним важелем впливу на залучення прямих іноземних інвестицій, які не лише фінансують проєкти на території України, але і забезпечують доступ до сучасних технологій, інновацій, управлінського досвіду та кращих практик ведення бізнесу.

У межах проведеного аналізу було розкрито теоретичні засади інвестиційної привабливості та окреслено її важливість для економічного розвитку держави. Завдяки проведеному аналізу також було виявлено, що ключовими передумовами є стратегічне географічне положення, наявність природних ресурсів, значний людський капітал та внутрішній попит на інвестиції для модернізації економіки. Водночас стримуючими чинниками залишаються політична нестабільність, воєнні ризики, високий рівень корупції, недосконалість інституційного середовища та недостатній захист прав інвесторів.

Динаміка змін прямих інвестицій в економіку України свідчить про чутливість до кризових явищ, як пандемія Covid-19 чи повномасштабне вторгнення. Незважаючи на це, завдяки масштабній міжнародній фінансовій підтримці, а також певній адаптації економіки до воєнних умов, у 2023 -2025 роках спостерігається поступова стабілізація та відновлення інвестиційних надходжень, особливо до критично важливих галузей економіки.

Проведений PESTLE-аналіз виявив наслідки пов'язані з війною та їх вплив на різноманітні сфери, зокрема соціальну, економічну, екологічну, політичну, технологічну та правову. Ключовими загрозами є безпекові ризики, руйнування інфраструктури, демографічні втрати та зростання витрат на ведення бізнесу. Водночас можливості пов'язані з масштабною повоєнною відбудовою та повоєнними інвестиціями в економіку України, розвитком інноваційних секторів економіки, інтеграцією до європейського ринку та залученням міжнародної фінансової допомоги.

Водночас Україна зберігає значний потенціал для залучення іноземних інвестицій завдяки - інноваціям, людському капіталу та поступовому “зеленому” відновленню енергетичного сектору. Найперспективнішими галузями для іноземного інвестування залишаються аграрний сектор, інформаційні технології, відновлювальна енергетика, логістика, транспортна інфраструктура та охорона здоров’я.

У роботі було розроблено практичні шляхи для покращення інвестиційної привабливості та активізації міжнародної інвестиційної діяльності необхідно продовжити удосконалення законодавчої бази, розвиток цифрових інструментів платформи «Дія.Бізнес», Advantage Ukraine, Prozzoro), співпрацювати з міжнародними партнерами для посилення механізмів воєнного страхування, а також посилити боротьбу з корупцією та зменшити бюрократичні бар’єри. Загалом, шляхи залучення інвестицій передбачають внутрішні зміни з активною міжнародною співпрацею та використанням конкурентних переваг країни.

Можна дійти висновку, що попри виклики війни, інвестиційна привабливість має значний потенціал до майбутнього розвитку, залишається одним з ключових факторів повоєнного економічного відновлення та прискорення європейської інтеграції. Успішна реалізація реформ та модернізація державного сектору сприятиме економічному процвітання держави та підвищить добробут громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боярко І. М. Оцінка інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання // Актуальні проблеми економіки. 2008. № 7. С. 90–99
2. Господарський кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/436-15>
3. Гончарук М. В. Інвестиційна привабливість України в умовах сучасних викликів : кваліфікаційна робота магістра. URL: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8512/1/kv_rob_mv_m_ag_goncharuk_2025.pdf
4. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Дослідження та аналітика // Європейська Бізнес Асоціація. URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analityka/>
6. Енергетична стратегія України. URL: <https://www.mev.gov.ua/reforma/enerhetychna-stratehiya-0>
7. Зовнішній сектор України // Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>
8. Індекс сприйняття корупції в Україні. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org>
9. Інвестиційні можливості агропереробного сектору України. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/wp-content/uploads/2025/09/sector-agropererobky-ukrayiny-ukraineinvest.pdf>
10. Інвестиційні можливості енергетичного сектору України. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/wp-content/uploads/2024/11/energetychnyj-sektor-ukrayiny2-1.pdf>
11. Інвестиційні можливості IT-сектору України. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/wp-content/uploads/2024/11/investycijni-mozhlyvosti-it-sektoru-v-ukrayini1-1.pdf>
12. Інвестиційні можливості сектору охорони здоров'я в Україні. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/wp-content/uploads/2025/06/investycijni-mozhlyvosti-sektoru-ohorony-zdorovya-v-ukrayini.pdf>

13. Інвестиційна привабливість України: сутність та фактори впливу. URL: <https://elar.tsatu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5f3f7e79-4b65-415e-9705-9d78103ffcb5/content>
14. Інвестиційна привабливість України в умовах сучасних викликів // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. URL: <https://journals.knute.edu.ua/foreign-trade/article/download/2236/2130>
15. Інфляційне таргетування // Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/about/targets/target-k>
16. Інфраструктура та логістика України. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/wp-content/uploads/2025/01/infrastruktura-ta-logistyka.pdf>
17. Методи оцінки інвестиційної привабливості. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/echcenu_2018_2_10.pdf
18. Нападовська І. В. Теоретичні та методичні аспекти дослідження інвестиційної привабливості України // Вісник ДонДУЕТ. 2005. № 4(28). С. 55–61.
19. Наукова праця з інвестиційної тематики. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2adf0e61-bbdd-41c8-b76b-e192cb6a42b1/content>
20. Особливості правового регулювання інвестиційної діяльності. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/32.pdf
21. Правове підґрунтя інвестиційної діяльності. URL: <https://www.legalposition.umsf.in.ua/archive/2024/2/15.pdf>
22. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1560-12>

23. Результати дослідження стану бізнесу в Україні в березні 2025 року // Дія.Бізнес. URL: <https://business.diia.gov.ua/analytics/research/rezultaty-doslidzhennia-stanu-biznesu-v-ukraini-v-berezni-2025-roku>
24. Рудніченко Є. М., Рясних Є. Г., Гавловська Н. І. Інвестиційний менеджмент : навч. посіб. Хмельницький : ХНУ, 2010. 415 с.
25. Страхування інвестицій в Україні // UkraineInvest. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/wp-content/uploads/2025/05/strahuvannya-investiczij-ukraineinvest-1.pdf>
26. Третяк В. П. Інвестиційна привабливість підприємства: сутність та фактори формування // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. URL: https://journals.urau.ua/tpa_pstu/article/download/74648/70058
27. У 2024 році Україна залучила 3,8 млрд дол. ПІІ: основні країни-інвестори. URL: <https://thepage.ua/ua/news/u-2024-mu-ukrayina-zaluchila-dollar38-mlrd-pii-osnovni-krayini-investori-or>
28. Фактори впливу на інвестиційну привабливість. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.3/31.pdf>
29. Чупіс А. В. Інвестування в аграрній сфері. Суми : Довкілля, 2002. 244 с.
30. Advantage Ukraine: країна інвестиційних можливостей // InVenture. URL: <https://inventure.com.ua/uk/analytics/formula/advantage-ukraine:-krayina-investicijnih-mozhливостей>
31. Advantage Ukraine. URL: <https://advantageukraine.com>
32. Democracy Index – EIU. URL: <https://ourworldindata.org/grapher/democracy-index-eiu?time=2021>
33. Digital State UA 2025 // Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://2025.thedigital.gov.ua/>
34. Foreign Direct Investment by sectors // Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/files/ES/FDI_Lf_y.xlsx

35. Foreign Direct Investment: Methodological Notes // Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FDI_methodological_notes.pdf
36. Foreign direct investment and round-tripping in Ukraine // Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FDI_round_trippling_ICL-DFS_pr.pdf?v=17
37. Fragile States Index Indicators. URL: <https://fragilestatesindex.org/indicators/>
38. Healthcare Industry in Ukraine. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/industries/healthcare/>
39. Human Development Report 2025: Statistical Annex Tables 1–7. URL: https://hdr.undp.org/sites/default/files/2025_HDR/HDR25_Statistical_Annex_Tables_1-7.pdf
40. Infrastructure Industry in Ukraine. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/industries/infrastructure/>
41. Political stability in Ukraine // The Global Economy. URL: https://www.theglobaleconomy.com/Ukraine/wb_political_stability/
42. Russian cyberattack on Kyivstar reveals vulnerabilities of wartime digital infrastructure // Wired. URL: <https://www.wired.com/story/ukraine-kyivstar-solntsepek-sandworm-gru/>
43. Ukraine: Index of Economic Freedom. URL: <https://economicfreedom.heritage.org/pages/country-pages/ukraine>
44. Ukraine: Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4) February 2022 – December 2024 // World Bank Group. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022025114040022/pdf/P1801741ca39ec0d81b5371ff73a675a0a8.pdf>
45. What’s Changed for Ukrainian Business Since the Start of the War // SoftServe. URL: <https://www.softserveinc.com/en-us/news/whats-changed-from-the-start-of-the-war>

ДОДАТКИ

Додаток А

**Динаміка індексів що впливають на інвестиційну привабливість України,
за період 2021-2025 роки**

Рейтинг	Роки				
	2021	2022	2023	2024	2025
Індекс інвестиційної привабливості	2,73	2,48	2,44	2,49	2,70
Індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom)	56,2	54,1	-	-	-
Індекс сприйняття корупції (Corruption Perception Index)	32	33	36	35	36
Індекс верховенства права (Rule of Law Index)	0,47	0,50	0,49	0,49	0,48
Global Talent Competitiveness Index	38,98	40,52	42,85	44,72	46,31
Human Development Index	0,772	0,772	0,779	-	-
Education Index	0,791	0,792	0,794	0,797	-
Democracy Index	5,57	5,42	5,06	4,9	-
Political Stability Index	-0,99	-1,05	-0,55	-0,43	-
Fragile States Index	69,8	68,6	95,9	93,1	-
Global Peace Index	2,462	2,606	3,088	3,174	3,434

Джерело: розроблено автором на основі [5], [8], [32], [37], [39], [41] та [43]

Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності

	2021	2022	2023	2024	2025
Сільське, лісове та рибне господарство	1 127,8	362,1	112,0	422,4	- 220,9
Промисловість	4 039,5	-1 779,9	867,3	630,9	525,3
Будівництво	74,1	157,9	12,9	-206,4	12,8
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	656,7	561,5	1396,6	923,4	479,2
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	165,9	275,8	139,2	76,4	81,7
Інформація та телекомунікації	-2,1	549,7	622,8	215,5	487,8
Фінансова та страхова діяльність	644,6	1 089,2	782,6	774,3	820,0
Операції з нерухомим майном	347,3	-321,6	271,2	254,4	346,4
Професійна, наукова та технічна діяльність	-37,8	-71,9	179,9	250,0	19,8
Освіта	1,1	-0,4	-10,1	-1,8	-1,5
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	29,8	-25,4	8,2	34,3	2,3

Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	8,9	8,9	-0,3	-38,8	-0,6
--	-----	-----	------	-------	------

Джерело: складено автором на основі [34].

SWOT-аналіз залучення інвестицій в Україну

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
➤ Україна має вигідне географічне розташування, що сприяє розвитку логістичних шляхів. ➤ Сектор ІТ має значну сильну сторону, причому Україна займає вигідне місце в Глобальному індексі інновацій, що свідчить про сильні дослідницькі та технологічні можливості ➤ Наявність висококваліфікованої робочої сили, що підтверджується Індексом рівня освіти. ➤ Попри такі виклики, як політична нестабільність, Україна продемонструвала стійкість, особливо у підтримці демократичних процесів. ➤ Значний природничий ресурс, що сприяє розвитку аграрного сектору	➤ Політична нестабільність та низькі рейтинги в таких індексах, як Глобальний індекс миру та Індекс демократії, створюють значні проблеми для довіри інвесторів. ➤ Корупція залишається поширеною проблемою, що впливає на легкість ведення бізнесу та загальний інвестиційний клімат. ➤ Соціально-економічні проблеми, включаючи скорочення населення та еміграцію, перешкоджають довгостроковим перспективам зростання та економічній стабільності. ➤ Недостатній рівень розвитку інфраструктури та часткова його руйнація
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
➤ Боротьба з корупцією з боку населення та підвищення прозорості завдяки цифровим інноваціям можуть значно підвищити інвестиційну привабливість України, створивши сприятливе середовище для розвитку бізнесу та іноземних інвестицій.	➤ Продовження поточної геополітичної напруженості, що створює загрози стабільності та економічному зростанню, потенційно стримуючи іноземні інвестиції та перешкоджаючи зусиллям з розвитку. ➤ Економічні нестабільності, що посилюються такими факторами, як

➤ Використання сильних сторін ІТ-сектору та просування політики, орієнтованої на інновації, може позиціонувати Україну як конкурентоспроможного гравця у світовій економіці, залучаючи інвестиції та стимулюючи сталий розвиток. ➤ Розширення горизонтів міжнародної співпраці та отримання міжнародної підтримки чи інвестицій для відбудови України ➤ Модернізація логістичного та енергетичного сектору України, що сприятиме подальшому переходу до “зеленої” енергетики	інфляційні ризики та коливання валютних курсів, можуть підірвати довіру інвесторів та перешкодити перспективам зростання. ➤ Соціальні заворушення та демографічні зрушення, включаючи динаміку робочої сили та скорочення населення, можуть ще більше напружити економіку та обмежити інвестиційні можливості. ➤ Зниження інвестиційної активності через глобальні кризи та геополітичну ситуацію регіону ➤ Посилення залежності України від зовнішньої фінансової допомоги та міжнародних кредитів ➤ Повне руйнування енергетичної та іншої критичної інфраструктури, без можливості відновлення
---	--

Джерело: власна розробка автора